

Kolovoz 2023.

NACIONALNA KONTAKT TOČKA ZA PROGRAM LIFE
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

Izrada ove publikacije financirana je kroz Program LIFE Europske unije.

Projekt HR NCP LIFE – Jačanje kapaciteta za Nacionalnu kontakt točku LIFE18 CAP/HR/000001.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Nacionalne kontakt točke za Program LIFE i nužno ne odražava službene stavove Europske unije.

1.	Opće informacije o Programu LIFE	3
1.1.	Odabir Poziva	3
1.2.	Opći ciljevi Programa LIFE	3
1.3.	Specifični ciljevi Programa LIFE	4
1.4.	Ispunjavanje administrativnih zahtjeva.....	6
2.	Tko se može prijaviti?	6
3.	Gdje se može provoditi LIFE projekt?	7
4.	Ocenjivanje LIFE projektnih prijedloga	8
4.1.	Kriterij za ocjenjivanje: RELEVANTNOST (0-20).....	9
4.2.	Kriterij za ocjenjivanje: UČINAK (0-30)	15
4.3.	Kriterij za ocjenjivanje: KVALITETA (0-20)	23
4.4.	Kriterij za ocjenjivanje: KAPACITET (0-20)	28
5.	Bonus bodovi prilikom ocjenjivanja.....	34
6.	Završne ključne poruke	36
7.	Korisni linkovi	38

1. Opće informacije o Programu LIFE

Program LIFE (Program za okoliš i djelovanje u području klime) postoji od 1992. godine i djeluje kao katalizator za promicanje promjena u području zaštite okoliša, očuvanja prirode i djelovanja u području klime. U programskom razdoblju 2021. – 2027. vrijedan je 5,4 milijarde EUR te financira aktivnosti kroz 2 područja: okoliš i klimatske aktivnosti.

1.1. Odabir Poziva

Prilikom prijave na natječaj za SAP projekte potrebno je izabrati jedan od Poziva iz LIFE područja **ovisno o ciljevima** koji vaš projekt ostvaruje:

OKOLIŠ:

- Kružno gospodarstvo i kvaliteta života
- Priroda i bioraznolikost
- Upravljanje i informiranje iz područja okoliša
- Upravljanje i informiranje iz područja prirode

OKOLIŠ

KLIMATSKE AKTIVNOSTI:

- Ublažavanje klimatskih promjena
- Prilagodba na klimatske promjene
- Upravljanje i informiranje iz područja klimatskih aktivnosti

KLIMA

Ovaj vodič namijenjen je prijaviteljima **Projekata standardnih djelovanja** (Standard Action Projects, dalje: SAP), stoga ne uključuje potprogram Prijelaz na čistu energiju (*Clean Energy Transition*)¹.

1.2. Opći ciljevi Programa LIFE

- prijeći na gospodarstvo koje je održivije, kružno, energetski učinkovito, pogonjeno obnovljivom energijom, klimatsko neutralno i otporno
- zaštititi, obnoviti i poboljšati stanje okoliša

¹Za razliku od **Projekata standardnih djelovanja**, aktivnosti u potprogramu Prijelaz na čistu energiju financiraju se kroz **Djelovanja koordinacije i potpore (Coordination and Support Actions)** stoga se ovaj Vodič ne odnosi na taj potprogram.

- zaustaviti i preokrenuti gubitak biološke raznolikosti
- zaustaviti degradaciju ekosustava boljim upravljanjem i jačanjem mreže Natura 2000 u svrhu poticanja održivog razvoja
- poticati i podupirati zelene ideje velikih i malih poduzeća, nevladinih organizacija, javnih tijela, skupina građana i akademiske zajednice

Vrste aktivnosti koje se mogu sufinancirati kroz LIFE SAP projekte uključuju: [razvijanje](#), demonstriranje i promicanje inovativnih tehnika i pristupa, promicanje najboljih praksi, izgradnju kapaciteta, podizanje svijesti, uključivanje dionika, definiranje i provedbu strategija te akcijskih planova, poticanje politika i zakonodavnih promjena, itd.

Program LIFE nije namijenjen rješavanju svih pitanja okoliša i klime te mu cilj nije omogućiti velika ulaganja poput potpora regionalnom razvoju i provedbi kohezijske politike.

1.3. Specifični ciljevi Programa LIFE

- razvoj, demonstriranje i promicanje **inovativnih** tehnika, metoda i pristupa (inovativan pristup/pilot-projekti)
- **demonstracijski projekti:** projekti koji primjenjuju, testiraju i repliciraju aktivnosti, metodologije ili pristupe koji su novi ili nepoznati u specifičnom kontekstu projekta (npr. geografski, ekološki, socio-ekonomski kontekst) doprinos bazi znanja i primjeni **najboljih praksi** (rješenja, tehnike, metode i pristupi koji su prikladni, isplativi i suvremeni – na razini država članica i sektorskoj razini, koji se primjenjuju u praksi te omogućuju postizanje ambicioznih i vjerodostojnih učinaka)
- **informiranje, podizanje svijesti i širenje informacija:** pružanje potpore razvoju, provedbi, praćenju i provođenju zakonodavstva i politike EU-a, među ostalim poboljšanjem upravljanja na svim razinama, posebno jačanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera te uključivanjem civilnog društva; projekti koji podržavaju komunikaciju, širenje informacija i podizanje svijesti za potprograme Okoliš i Klimatske aktivnosti

Primjer demonstracijskog projekta: cilj projekta je demonstrirati sustav za uklanjanje riječne plastike i inovativni softverski alat za predviđanje kretanja i nakupljanja žarišnih točaka plastičnog otpada u rijekama

- **katalitički efekt:** program ima za cilj djelovati kao katalizator za široku primjenu uspješnih tehničkih rješenja i rješenja povezanih s provedbom zakonodavstva i politike EU-a reproduciranjem rezultata, integriranjem rezultata projekta u druge politike te prakse javnog i privatnog sektora, mobiliziranjem ulaganja i poboljšanjem pristupa financiranju
- **tržišno orijentirani projekti (*close-to-market projects*):** cilj nije samo pružanje boljih ekoloških rješenja, već i da se razvijena projektna rješenja u većoj mjeri prihvaćaju u društvu i gospodarstvu; u obrascima za prijavu je potrebno istaknuti posebne informacije povezane s tržištem (planirani proizvodni kapacitet, referentno tržište, ekonomsku izvedivost itd.); moguće aktivnosti su opis referentnog tržišta (stvarna i potencijalna veličina tržišta, značajke potencijalnih kupaca i njihove potražnje), opis konkurenata, tržišnih i regulatornih prepreka, objašnjenje ekonomске izvedivosti predloženog rješenja u usporedbi s troškom, cijenom ili drugim ekonomskim varijablama ulaganja; također, projektni konzorcij bi trebao uključiti barem jedno poduzeće koje bi jamčilo provedbu tržišnog pristupa projekta

U opisu Poziva na dostavu projektnih prijedloga² (dalje u tekstu: Poziv) za pojedino područje Programa LIFE navedeno je je li potreban inovativan pristup ili je dovoljno primijeniti pristup **najbolje prakse**.

²Program LIFE godišnje raspisuje natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava putem Poziva na dostavu projektnih prijedloga (*Call for proposals*) prema područjima djelovanja.

1.4. Ispunjavanje administrativnih zahtjeva

- prijava dostavljena u roku i elektronskim putem
- prijava je kompletirana i korišteni su dostavljeni obrasci/predlošci
- prijava je čitljiva (ne manje od Arial 10) i pripremljena za ispis (A4)
- prijava ima najviše 120 stranica (uključujući upute)
- **nije dozvoljeno brisati upute unutar obrasca za prijavu!**

2. Tko se može prijaviti?

- javni ili privatni pravni subjekti registrirani u EU-u ili prekomorskoj zemlji ili području povezanom s njom te pravni subjekti iz trećih zemalja pridruženih Programu LIFE
 - pravni subjekti osnovani u skladu s pravom Unije ili međunarodna organizacija
 - fizičke osobe koje obavljaju registriranu gospodarsku djelatnost (npr. obrtnici, trgovci pojedinci ili nositelji OPG-a)
- Prijavitelji moraju imati:
- Finansijsku sposobnost** - stabilna i dostatna sredstva za uspješnu provedbu i finansijski doprinos projektu (organizacije koje sudjeluju u nekoliko projekata moraju imati dovoljno kapaciteta za provedbu svih projekata)
- Operativni kapacitet** - znanje, kvalifikacije i resurse za uspješnu provedbu i vlastiti doprinos projektu (uključujući dovoljno iskustva u provedbi projekata usporedive naravi i veličine)

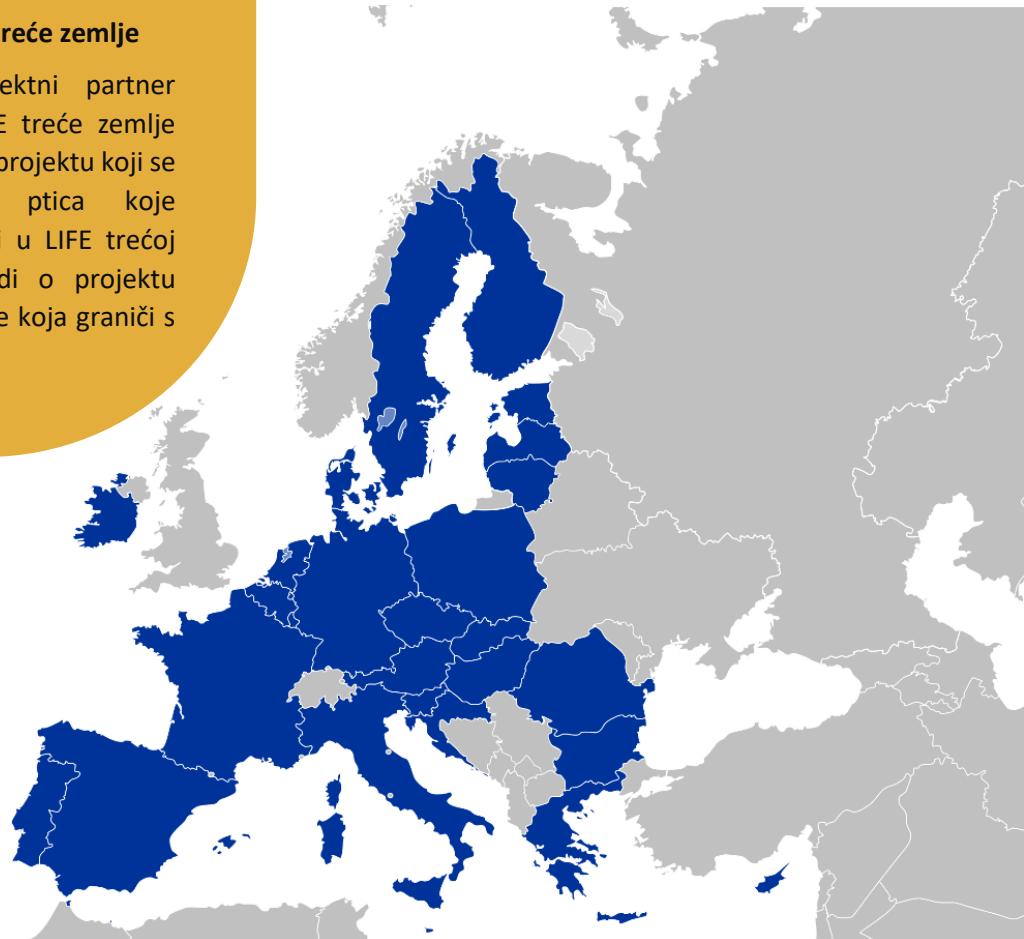
3. Gdje se može provoditi LIFE projekt?

LIFE projekt se može provesti u **LIFE prihvatljivim zemljama**:

1. Države članice EU
 2. Zemlje izvan EU: Island, Ukrajina i Moldavija
 3. LIFE treće zemlje – u iznimnim slučajevima³
- ➔ Koordinator mora imati poslovni nastan u LIFE prihvatljivoj zemlji

Primjer: LIFE treće zemlje

Primjerice, projektni partner može biti iz LIFE treće zemlje ukoliko se radi o projektu koji se bavi zaštitom ptica koje obitavaju u EU i u LIFE trećoj zemlji ili se radi o projektu zaštite toka rijeke koja graniči s dvije zemlje itd.

³**Financiranje** subjekata iz trećih zemalja moguće je samo u **iznimnim i ograničenim okolnostima**. Svaki slučaj se pojedinačno razmatra. Prijava mora bez sumnje pokazati da je uključenost subjekta iz LIFE treće zemlje **klučna za projekt** kako bi postigao očekivani učinak na teritoriju EU-a i/ili zemlje sudionice. Subjekt iz treće zemlje nikako **ne može biti koordinator**. U slučaju da bi projekt mogao opstati i bez uključenosti subjekta iz LIFE treće zemlje, taj subjekt može sudjelovati samo ako ima jasnu ulogu i snosiće vlastite troškove (tj. kao pridruženi korisnik).

4. Ocjenjivanje LIFE projektnih prijedloga

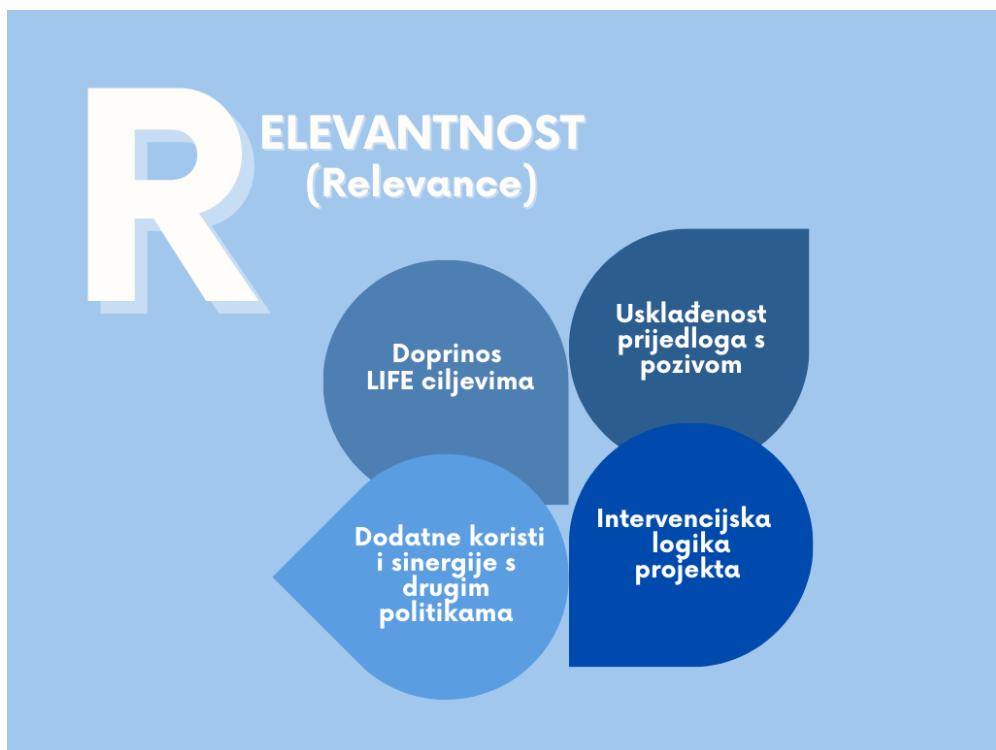
Odluku o financiranju projekata donosi [Europska izvršna agencija za klimu, infrastrukturu i okoliš \(CINEA\)](#), zadužena za provedbu Programa LIFE, na temelju ocjene neovisnih evaluatora.

U ovom odjeljku donosimo detaljan prikaz kriterija za ocjenjivanje projektnih prijedloga te prikaz broja bodova koje je moguće, odnosno potrebno ostvariti kako bi prijedlog bio uzet u razmatranje za sufinanciranje (u okviru budžeta pojedinog Poziva).

Pregled kriterija za ocjenjivanje LIFE SAP projekata:

RELEVANTNOST (0-20)	UČINAK (0-20) $\times 1.5$	KVALITETA (0-20)	KAPACITETI (0-20)
<ul style="list-style-type: none">Doprinos jednom ili više posebnih ciljeva Programa LIFE i ciljanih potprogramaUsklađenost prijedloga s pozivom i prioritetimaIntervencijska logika projektaDodatne koristi i sinergije s drugim politikama važnim za postizanje ciljeva okolišnih i klimatskih politika	<ul style="list-style-type: none">Ambicioznost i vjerodostojnost učinaka tijekom i nakon projektaOdrživost rezultata projektaKvaliteta mjera za iskorištanje rezultata projekta (<i>exploitation</i>)Katalitički potencijal – replikacija i šira upotreba projektnih rezultata (<i>replication and upscaling</i>)	<ul style="list-style-type: none">Jasnoća, relevantnost i izvedivostIdentifikacija i mobilizacija relevantnih dionikaOdgovarajuća geografska usmjerenostKvaliteta plana za praćenje i izvještavanje o utjecajimaPrimjerenošt i kvaliteta komuniciranja projektnih rezultata	<ul style="list-style-type: none">Stručan projektni tim i dobra upravljačka strukturaPrikladnost, usklađenost i transparentnost projektnog proračunaZeleno upravljanje projektom – korištenje zelene nabave i metoda za izračun utjecaja na okolišVrijednost za novac

4.1. Kriterij za ocjenjivanje: RELEVANTNOST (0-20)

- Pokušajte razmišljati o svom projektu s fokusom **na konkretni ekološki problem koji treba riješiti**. Prilikom podnošenja prijave navedite u kojoj mjeri vaš projekt može doprinijeti rješavanju konkretnog ekološkog problema. Za to je potrebno jasno imenovati i kvantificirati problem i pripadajući kontekst. Cilj vašeg projekta također treba biti jasno definiran i iz njega trebaju proizaći odgovarajuće mjere. Projekt mora jasno identificirati koji se kvantificirani učinci i poboljšanja mogu postići projektnim aktivnostima s obzirom na početni problem
- To zahtijeva razumljivu, logičnu vezu između identificiranog rizika za okoliš/prirodu, središnjeg problema projekta, povezanih ciljeva, odgovarajućih projektnih aktivnosti i očekivanih rezultata s mjerljivom koristi koju projekt ostvaruje u zaštiti okoliša/prirode/klime

4.1.a) Relevantnost doprinosa jednom ili više specifičnih ciljeva Programa LIFE i ciljanog potprograma

- opisati izravnu relevantnost i doprinos ciljevima programa LIFE i ciljanog LIFE potprograma

- uvjerljivo prikazati usklađenost s odabranim područjem intervencije i doprinos tom području
- projektom razvijati pilot rješenje, demonstrirati inovativna rješenja ili primjenjivati najbolju praksu, doprinositi razvoju baze znanja, poboljšavati upravljanje, podizati svijest i širiti informacije

4.1.b) Usklađenost projektnog prijedloga s Pozivom, uključujući LIFE prioritetne teme:

- uskladiti projektni prijedlog s relevantnim LIFE **Pozivom** uključujući prioritetne teme za pojedini potprogram⁴ tamo gdje je relevantno
- opisati kako rješavanje prethodno navedenog problema **doprinosi prioritetima EU te prioritetima nacionalnih politika i zakonodavstva**, povezati projekt sa specifičnim ciljevima EU-a koji se odnose na temu, te sa sveobuhvatnim politikama u koje se uklapa projekt. Predmetne politike određuju kako bi ciljevi projekta trebali biti formulirani
- Posebno naglasiti u prijavi na koji način projekt pomaže **u postizanju ciljeva EU Zelenog plana**. Npr., ako projekt smanjuje emisije stakleničkih plinova, cilj klimatske neutralnosti do 2050. treba navesti u prijavi

4.1.c) Koncept i metodologija: intervencijska logika projekta

- primjereno opisati **predoperacijski kontekst projekta** i pružiti dovoljno informacija za procjenu ciljanih problema i prijetnji kao i prikazati relevantne politike i regulatorni okvir
 - prilikom opisa konteksta projekta trebali biste prezentirati trenutno stanje istraživanja na određenu temu, prikazati stanje u određenom sektoru, tehnologiji, metodama zaštite itd. Također morate prezentirati socio-ekonomski kontekst kao i dionike i relevantne aktere kao i donositelje odluka u vezi s vašim početnim problemom, mjerama i projektnim okruženjem te ih, koliko god ima smisla, integrirati ili uzeti u obzir
 - uključiti rezultate istraživanja, anketa, ispitivanja i prema potrebi mape u svrhu opisa početnog stanja/prijetnji/problema

⁴ Prioritetne teme definirane su u zasebnom dokumentu *LIFE PROGRAMME LIST OF PRIORITY TOPICS FOR 2021-2024 (applicable to Standard Action Projects and Coordination and Support Actions)*. Prioritetne teme nose više bodova pod kriterijem Relevantnost, no moguće je prijaviti projekte izvan LIFE prioritetnih tema.

- ukoliko nema dovoljno podataka, moguće je provesti istraživanja i procjenu stanja na početku projekta u sklopu pripremnih aktivnosti (*preparatory activities*)
- Preporučujemo da objasnite kako će projektne mjere biti integrirane ili povezane s relevantnim područjem politika.
- LIFE projekti osim vrijednosti za novac također trebaju pokazati vrijednost i relevantnost rezultata na razini EU-a
- projekt bi trebao adresirati te **rješiti okolišni problem/prijetnje prirodi:**
 - **jasno opisati problem:** kvalitativno i kvantitativno **definirati početno stanje prirode/okoliša/sektora te prijetnje/problema koji se želi rješiti - navedeno je ključno za procjenu potencijala projekta**
 - primjereno opisati **predoperativni kontekst projekta** i pružiti dovoljno informacija za procjenu ciljnih problema i prijetnji, odgovarajućeg regulatornog i političkog okvira
- izabrati i opisati rješenje i metodologiju za rješenje problema i **usporediti ih s najsuvremenijim rješenjima**
 - jasno opisati početnu točku projekta
 - opisati najsuvremenija dostignuća i najbolje prakse u određenom području
 - uključiti rezultate prethodnih projekata, regulatorne zahtjeve i okvir, komplementarnost s drugim inicijativama, aktivnostima ili projektima, trenutačnu razinu razvoja tehnologije, metoda i pristupa koji se koriste u određenom području
 - opisati vrijednost/napredak koji će se ostvariti. Na koji se način podupire inovativna, najbolja praksa ili upravljački karakter projekta
- definirati ciljeve koji proizlaze iz prijetnji prirodi ili okolišnih i klimatskih problema, a koji će rješiti navedene probleme/prijetnje
- postaviti ciljeve realno i jasno tako da su izvedivi u vrijeme provedbe projekta i s raspoloživim resursima
- projektne aktivnosti trebaju voditi ostvarenju projektnih ciljeva i rezultata; slijed aktivnosti treba biti logičan i jasno povezan s opisom projekta
- ograničiti broj aktivnosti na one koje su ključne za ostvarenje cilja projekta
- opisati **kako, kada, gdje, tko, koliko dugo i s kojim sredstvima/resursima** će ostvariti pojedinu aktivnost

- opisati očekivane rezultate (**konkretno, realno i kvantificirano**) te kvantitativno procijeniti učinak projekta (tijekom i nakon završetka projekta)
- opisati i kvantificirati očekivane rezultati projekta u absolutnim vrijednostima i postotku kao prikaz poboljšanja u usporedbi s jasno definiranim i opisanim početnim stanjem
- kvantitativno iskazati **učinak projekta na druga područja**, kao rezultat provođenja aktivnosti prijenosa i replikacije projektnih rezultata na druga područja (sektorska, geografska)
- opisati **nadovezuje li se projekt i na koji način na rezultate drugih EU projekata** ili primjenjuje rezultate drugih EU projekata u širem opsegu (*upscaling*) ➔ predstavite vaš projekt prema ključnim temama projekta i za svaku temu pronađite barem jedan EU projekt koji je proveden ili u provedbi te objasnite kako će se rezultati koristiti ili nadograditi u vašem projektu

Primjeri: Nadogradnja na druge EU projekte (*upscaling*)

- projekt će se nastaviti na rezultate projekta iz programa Obzor Europa koji će biti testirani, demonstrirani u praksi
- projekt će svojim aktivnostima nadopuniti LIFE projekt koji je u tijeku
- provest će se umrežavanje s tekućim LIFE projektom
- razmotrit će se prethodni slični LIFE projekti, a dobiveni rezultati bit će osnova za planirane aktivnosti projekta
- moguće je koristiti najbolje prakse koje su razvijene i testirane prethodnim LIFE projektom, uspostaviti komunikaciju s prethodnim LIFE projektom, eventualno dogovoriti posjet i prijenos znanja tijekom projektnih pripremnih aktivnosti (*preparatory activities*)

- projekt uključuje obvezne aktivnosti praćenja projektnih rezultata/aktivnosti (*monitoring*), širenja informacija o projektu (*dissemination*) i upravljanja projektom (*management*)

4.1.d) Mjera u kojoj projekt nudi zajedničke koristi i promiče sinergije s drugim područjima politika relevantnim za postizanje ciljeva politika zaštite okoliša i klime

Sinergije s drugim LIFE potprogramima

- opisati ukoliko se ostvaruju **zajedničke koristi i sinergije** s drugim područjima politika EU-a kojima se postižu okolišni i klimatski ciljevi
 - izraditi razrađenu strategiju, aktivnosti ili rezultate koji **ostvaruju zajedničke koristi i sinergije s drugim LIFE potprogramima**
 - kvantificirati doprinos komplementarnim ciljevima politika
 - definirati jasan skup mjera i rezultata kojima se podupiru zajedničke koristi i sinergije

Primjer: sinergije i zajedničke koristi s drugim LIFE potprogramima

- projekt koji se bavi poboljšanjem statusa zaštićenih vrsta također **doprinosi i LIFE potprogramu Kružno gospodarstvo i kvaliteta života** na način da projekt uključuje aktivnosti obnove ribnjaka i malih vodotoka koji će pridonijeti postizanju i održavanju dobrog stanja vodnih tijela EU-a
- također, projekt utječe i na **ostvarenje rezultata u LIFE potprogramu Ublažavanje i prilagodba na klimatske promjene** putem obnove vlažnih staništa, koja su važni ponori ugljika te sklonište od toplinskog stresa za organizme koji su prepoznati kao posebno ranjivi na klimatske promjene za mediteransku regiju

4.1.e) Mjera u kojoj projekt nudi dodatne koristi i promiče sinergije s drugim područjima politika izvan LIFE programa

Sinergije s područjima politika koja nisu obuhvaćena Programom LIFE:

- jasno identificirati politike koje nisu obuhvaćene Programom LIFE („*Beyond LIFE*“) npr. pozitivan utjecaj na poljoprivredu, zdravlje, civilnu zaštitu, stvaranje novih poslova i utjecaj na poduzetništvo itd.
- opisati u kojoj mjeri projekt pruža **dodatne koristi i sinergije s drugim područjima politika izvan Programa LIFE**
- jasno navesti specifične aktivnosti, uključujući opseg i **kvantifikaciju** doprinosa područjima drugih politika
- aktivno uključiti relevantne kreatore politika kako bi preuzele rezultate projekata

- opisati kako se ostvaruje komplementarnost s drugim regionalnim, nacionalnim ili međunarodnim inicijativama

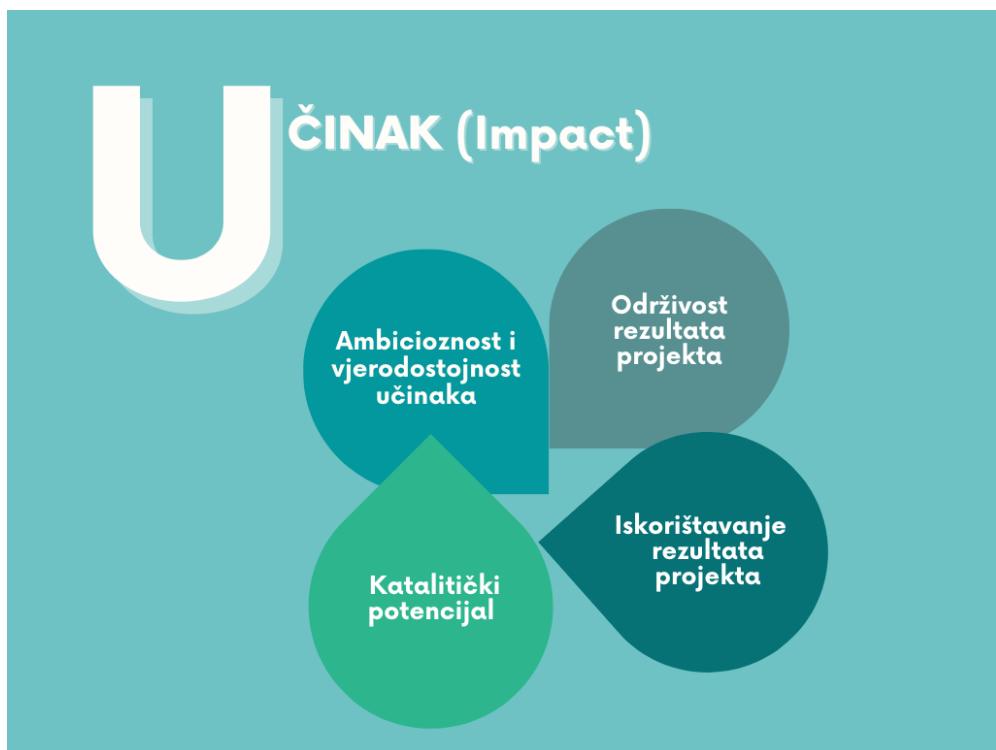
Sinergije s politikama izvan LIFE programa:

- projekt koji se bavi zaštićenim vrstama također doprinosi i provedbi EU Uredbe o biocidnim proizvodima (BPR) (528/2012), Direktive o održivoj uporabi pesticida (2009/128/EC) te Uredbama REACH i CLP
- iskorjenjivanjem invazivnih vrsta dovest će do smanjenja zdravstvenih rizika te doprinijeti "Zdravstvenoj politici EU"
- projekt nudi različite mogućnosti osposobljavanja i obrazovanja mladima, time doprinosi politikama iz područja "Obrazovanje i osposobljavanje, mladi, kultura"

NAJČEŠĆE POGREŠKE

- preopćenito je opisan pregled glavnih problema i prijetnji, opis nije specificiran za područje/temu/sektor projekta. Problem/prijetnja nije kvantificirana.
- nije dan jasan pregled početnog stanja projekta te početna vrijednost u projektu nije kvantificirana (npr. projekt ne pruža dovoljno informacija o trenutnom statusu ciljanih staništa/vrsta, količini otpada, količini CO₂, trenutnim praksama i planovima gospodarenja šumama/staništem itd.)
- nisu dovoljno isplanirane, opisane i razrađene ključne aktivnosti zbog čega nije vidljivo da će se ostvariti navedeni ciljevi i rezultati
- nisu kvantificirani očekivani rezultati ili nisu navedeni projektni indikatori (KPI)
- nisu jasno objašnjene i kvantificirane dodatne koristi projekta i sinergije s drugim područjima politika
- nema konkretnih isporučevina koje bi podržale integraciju rezultata u druge politike
- miješanje prekretnica (*milestones*) koje su bitni događaji (npr. konferencije) i isporučevina (*deliverables*) koje su nešto 'opipljivo' (npr. publikacije)

4.2. Kriterij za ocjenjivanje: UČINAK (0-30)

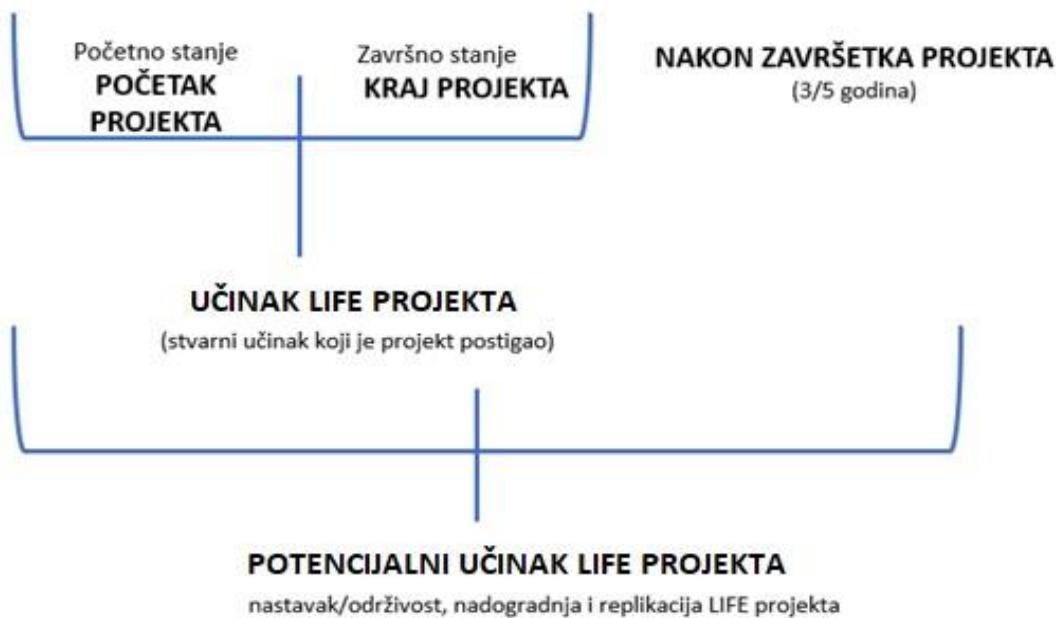

4.2.a) Ambicioznost i vjerodostojnost učinaka koji se očekuju tijekom i/ili nakon projekta na temelju aktivnosti, pri čemu je potrebno osigurati da se ne nanese značajna šteta drugim specifičnim ciljevima Programa LIFE

- jasno opisati očekivane rezultate/učinke projekta (KPI indikatori) na način da su jasno opisani, realni, ostvarivi i kvantificirani te usklađeni s opisom projektnih aktivnosti
- potrebno je **za vrijeme trajanja projekta** koristiti tehnologije i/ili alate, metode, tehnike, pristupe, studije (itd.) koje je projekt razvio
- potrebno je opravdati početno stanje putem mjerjenja, predviđanja rezultata znanstvenim radovima, studijama, statistikom itd.
- važno je obrazložiti metodologiju procjene učinka kako bi bila vjerodostojna za evaluatore, ostvariti dosljednost s KPI-evima, ujednačiti metodologiju izračuna učinka projekta
- odrediti ekološki, ekonomski i društveni učinak projekta
- provoditi analizu/monitoring učinaka projekta – primijeniti određenu metodu (npr. procjena životnog ciklusa itd.)

- potrebno je postaviti i razraditi adekvatan koncept za evidentiranje i dokumentiranje ostvarenih projektnih ciljeva – odnosno za mjerjenje projektnih rezultata

Projektni učinak mjeri se i putem KPI indikatora na početku projekta, na kraju projekta i nakon završetka projekta:

Mjerenje učinka LIFE projekta:⁵

Primjer projektnih indikatora

Početno stanje:

- korisnik je u 2019. godini potrošio 77.649 MWh energije i bio je odgovoran za 52.800 t izravnih i neizravnih emisija stakleničkih plinova

Na kraju projekta očekuje se:

- smanjena potrošnja energije i proizvedena iz obnovljivih izvora (OIE) u iznosu od 1.721.560 kWh/god
- smanjenje emisije stakleničkih plinova za 404 t/god

3/5 god. nakon završetka projekta očekuje se:

- smanjena potrošnja energije i proizvedena iz obnovljivih izvora (OIE) u iznosu od 14.905.668 kWh/god
- smanjenje emisije stakleničkih plinova za 3500 t/god

⁵ <https://cinea.ec.europa.eu/system/files/2023-01/KPI%20Guidance%20document.pdf>

4.2.b) Održivost rezultata projekta nakon završetka projekta

ODRŽIVOST PROJEKTNIH REZULTATA (*SUSTAINABILITY*) = korisnici projekta nastavljaju upotrebljavati rješenja koja su razvijena tijekom projekta i nakon završetka projekta.

Za zadovoljavanje ovog kriterija potrebno je:

- izraditi strategiju za održavanje rezultata projekta nakon završetka projekta s tehničkog, administrativnog i finansijskog stajališta
- odrediti koje će se projektne aktivnosti nastaviti te s kojim resursima. Potrebno je odrediti sredstva i osoblje kako bi se osigurao nastavak određenih projektnih aktivnosti (3/5 godina)⁶ nakon završetka projekta
- pokušati definirati održivost za sve ključne konačne rezultate/ciljeve u radnim paketima (npr. ažuriranje planova upravljanja, sporazum s dionicima o nastavku projektne prakse, obvezu održavanja rezultata obnove staništa koristeći se vlastitim proračunom, nastavak aktivnosti širenja i diseminacije rezultata projekta itd.)
- aktivnosti povezane s nastavkom projektnih aktivnosti nakon završetka projekta započeti već tijekom trajanja projekta

Primjer održivosti projektnih rezultata:

Aktivnosti za sprječavanje dalnjeg unosa i širenja invazivne strane vrste nakon završetka projekta

- uspostaviti dugoročnu kontrolu invazivne strane vrste duž koridora širenja unutar i u blizini ciljanih Natura 2000 područja
- promovirati pametnu aplikaciju za dojavu opažanja invazivnih vrsta u kojoj sudjeluje i javnost prikupljanjem podataka
- uspostaviti suradnju s hortikulturnim tvrtkama te ih obučiti za učinkovite metode uklanjanja drvenastih invazivnih biljaka
- razviti terenske timove za iskorjenjivanje invazivne strane vrste nakon završetka projekta
- javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem na kojem se kontrolira invazivna strana vrsta nastaviti će provoditi utvrđene mjere i nakon završetka projekta

⁶ Za projekte u okviru LIFE potprograma Priroda i bioraznolikost te Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama, kao i za LIFE strateške projekte trebalo bi izabrati 5 godina.

4.2.c) Kvaliteta mjera za iskorištavanje rezultata projekta (*exploitation*)

ISKORIŠTAVANJE PROJEKTNIH REZULTATA (EXPLOITATION) = korištenje rezultata u dalnjim istraživačkim aktivnostima izvan aktivnosti projekta, ili u razvoju, stvaranju i marketingu proizvoda ili procesa, ili u stvaranju i pružanju usluge ili u aktivnostima standardizacije.

Za zadovoljavanje ovog kriterija potrebno je:

- uključiti plan iskorištavanja projektnih rezultata (*Exploitation plan*) – **strategiju za mobilizaciju šire primjene projektnih rješenja**, nakon trajanja projekta, od strane dionika izvan projektnog konzorcija
- osigurati stvarnu upotrebu rezultata projekta **u drugim kontekstima/sektorima ili u druge svrhe**
- odrediti tko su ciljani korisnici izvan projektnog konzorcija koji će koristiti projektne rezultate
- odrediti jasnu definiciju potrebnih finansijskih sredstava i utvrđivanje relevantnih finansijskih izvora
- uključiti sporazume s identificiranim dionicima o budućoj primjeni rezultata projekta kao projektne isporučevine/ključne etape

Primjer iskorištavanje rezultata projekta

- korištenje u dalnjem istraživanju, razvoju/stvaranju/marketingu proizvoda ili procesa, stvaranju/pružanju usluge, aktivnostima normizacije itd.
- izrada studije izvodljivosti koja se može koristiti za procjenu troškova i koristi projektnih intervencija, koja se potom može koristiti za provedbu sličnih projekata ili projekata s većim ambicijama
- sastaviti preporuke za unaprjeđenje politika i promjene zakonodavstva te ih iskomunicirati s donosiocima politika koji će ih po mogućnosti prihvatiti
- određeni projektni partneri nastavitiće diseminirati rezultate i razvijene metode

Za tržišno orijentirane projekte (*close-to-market projects*)

Opišite referentno tržište: stvarnu i potencijalnu veličinu tržišta, značajke potencijalnih kupaca i njihove potražnje, konkurenata, tržišnih i regulatornih prepreka itd. Objasnite ekonomsku izvedivost predloženog rješenja koja uspoređuje trošak, cijenu ili druge ekonomski investicijske varijable (npr. razdoblje povrata, neto sadašnja vrijednost itd.)

4.2.d) Katalitički potencijal – replikacija i šira upotreba projektnih rezultata (*replication and upscaling*)

REPLIKACIJA (REPLICATION) = ponovljena upotreba rezultata projekta na drugim teritorijima i/ili područjima za ostvarivanje ekonomskih i ekoloških koristi bez značajne promjene početnog oblika i/ili sadržaja rezultata; dupliciranje projektnih aktivnosti, bez potrebe za izmjenama koja se odvija za vrijeme ili nakon završetka projekta.

ŠIRA UPOTREBA PROJEKTNIH REZULTATA (UPSCALING) = preuzimanje i šira upotreba projektnih rezultata od strane privatnih/javnih dionika, npr. ugrađivanjem rezultata projekata u javne politike, utjecajem na zakonodavstvo, korištenjem rezultata projekta u širem sektorskem/geografskom opsegu ili mobiliziranjem ulaganja.

Katalitički potencijal može biti:

Financijski

- projekt mobilizira dodatna ulaganja (npr. LIFE tržišno orijentirani projekti – *close to market* ili daljnje financiranje iz drugih EU ili nacionalnih izvora)

Društveni

- razvoj novog ili postojećeg nacionalnog zakonodavstva, politika, propisa, poticaja i dobrovoljnih obveza
značajna promjena u provedbi zakonodavstva i politika EU
- značajna promjena svijesti i potpore o pitanjima okoliša i klime
- uspostava novog modela suradnje na makroregionalnoj ili nacionalnoj razini
(umrežavanje)

Prostorni

- replikacija izvan predviđenog geografskog područja primjene

Tematski

- ponavljanje (prijenos) projekta izvan predviđenog tematskog područja primjene
- prijenos tehnologije u drugo tematsko područje

Za zadovoljavanje ovog kriterija potrebno je:

- izraditi strategiju i provesti aktivnosti za multipliciranje učinka projekta (tijekom provedbe i/ili nakon završetka projekta) te opisati čimbenike koji bi ograničili ili pogodovali replikaciji ➔ navedene aktivnosti nadilaze prijenos znanja i umrežavanje te uključuju provedbu rješenja razvijenih ili primijenjenih u projektu u praksi tijekom trajanja ili nakon završetka trajanja projekta, na drugom području ili u drugu svrhu
- opisati potencijal rezultata projekta za:
 - repliciranje u istom ili drugim sektorima ili geografskom području ili
 - širu upotrebu projektnih rezultata od strane javnih ili privatnih aktera (*upscaling*) ili
 - mobilizaciju većih ulaganja ili finansijskih sredstava
- uključiti i odgovarajuće opisati **obvezni radni paket**:
 - „Održivost, replikacija i iskorištavanje rezultata projekta“ te
 - obveznu isporučevinu „Plan poslije Programa LIFE“ (*After-LIFE Plan*)
- uključiti konkretne aktivnosti u strategiju replikacije
- pripremiti plan replikacije i poziv na iskaz interesa za replikaciju; potencijal replikacije potkrijepiti pismom interesa relevantnih dionika (npr. projektom se može tijelima izvan projektnog partnerstva koja žele provesti relevantne mjere u svojim područjima ponuditi osposobljavanje, potpora i analize izvedivosti)
- opisati potencijal projektnih rezultata koje javni/privatni akteri mogu unaprijediti dodatnim resursima, kao i analizu pokrivenosti i veličine tržišta te korisnika rezultata
- ishoditi pisma preporuke/preuzimanja obveze za replikaciju/širu upotrebu projektnih rezultata od strane javnih tijela, sklopiti sporazume s privatnim akterima itd.

Primjeri katalitičkog potencijala – replikacija i šira upotreba projektnih rezultata:

Prroda i bioraznolikost

- razviti i provesti **nacionalni protokol za iskorjenjivanje konkretne invazivne strane vrste**, na temelju rezultata provedbenih aktivnosti
- **vesti i testirati nacionalni protokol** i uspostaviti pravni okvir za iskorjenjivanje invazivne strane vrste, koji će omogućiti ponavljanje radnji u drugim državama članicama EU
- **izraditi studiju izvedivosti i nacrt poslovnog plana** za korištenje zelenog otpada nastalog uklanjanjem invazivne vrste u proizvodnji peleta kako bi se osiguralo buduće sigurno i održivo gospodarenje tom invazivnom stranom vrstom

Kružno gospodarstvo i kvaliteta života

- izgradnja pilot postrojenja u npr. Španjolskoj → pilot provedba i praktična optimizacija postrojenja → plan prijenosa i ponovljivosti u npr. Hrvatskoj
- nakon izgradnje i testiranja pilot postrojenja u Španjolskoj, postrojenje se instalira i u Hrvatskoj u kojem se obrađuje druga vrsta plastičnog otpada, čime se dokazuje njegova operativnost i prikladnost bez obzira na različite mješavine plastičnog otpada

Klimatske aktivnosti

- izraditi izvješće o inventaru stakleničkih plinova za nacionalnu telekomunikacijsku industriju i prezentirati ga ključnim dionicima
- na temelju izvješća o inventaru izraditi će se **dokument s analizom sektorskih politika** koji sadrži prijedlog za uključenje telekomunikacijskog sektora u nacionalne mjere za postizanje energetske učinkovitosti i veće razine obnovljivih izvora energije putem EU sufinanciranja (navedeno je predstavljeno nadležnom ministarstvu)
- izrada **poslovnog plana za replikaciju** mjera energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije u razmjerima većim od predviđenih projektom, npr.
- solarne elektrane i free cooling uređaji koristiti će se na svim baznim stanicama tvrtke u sklopu nacionalne telekomunikacijske mreže; navedeno će se integrirati u strategiju tvrtke za daljnji razvoj infrastrukture
- ključni elementi poslovnog plana **predstaviti će se svim relevantnim dionicima** (druge tvrtke **unutar sektora** telekomunikacija u različitim zemljama, ključni konkurenți na nacionalnom tržištu) kako bi se potaknula šira primjena u planiranju, razvoju i obnovi telekomunikacijske mreže koja može dovesti do značajnog smanjenja emisija stakleničkih plinova u predmetnom sektoru

NAJČEŠĆE POGREŠKE

- nisu definirani konkretni učinci; učinak projekta ne čini se znatnim; kvantitativni rezultati ne računaju se u odnosu na jasnu polaznu vrijednost
- ključni pokazatelji uspješnosti (KPI) su nepotpuni i nisu usklađeni s očekivanim rezultatima opisanima u tekstu prijedloga; primjedbe navedene u tablici ključnih pokazatelja uspješnosti nisu dovoljne da bi se objasnili ili poduprli navedeni očekivani rezultati
- nisu uzeti u obzir mogući negativni učinci projektnih aktivnosti
- nisu jasno utvrđena niti su zajamčena sredstva za nastavak projektnih aktivnosti nakon razdoblja provedbe projekta (npr. sredstva za održavanje baze podataka projekata)
- pismo potpore, koje su dostavila nadležna tijela, ne podrazumijeva jasne obveze u pogledu nastavka projektnih aktivnosti nakon završetka projekta (npr. predlaže se određivanje zaštićenog područja, ali nisu pružene informacije o predloženom statusu zaštite i obvezivanja javnog tijela da će tom području pružiti najprikladniju pravnu zaštitu)
- nedostaje isporučevina „Plan nakon LIFE-a“ (*After LIFE Plan*)
- nedostaje uvjerljiv plan kojim bi se osiguralo da će se rezultati projekta upotrebljavati u drugom kontekstu/sektoru ili u druge svrhe, pored općenitog upućivanja na diseminaciju
- aktivnosti replikacije ne uključuju strategiju replikacije, osim prijenosa znanja i umrežavanja
- strategijom replikacije ne jamči se postizanje kritične mase i mobiliziranje šire primjene predloženih rješenja nakon projekta
- navodi se niz rezultata širenja informacija i dionika koji bi mogli biti zainteresirani za iskorištavanje rezultata projekta, ali se u njemu ne opisuju konkretne aktivnosti za promicanje daljnje uporabe
- nisu jasno definirani ciljevi radionice o sektorskim politikama, također nije osigurano sudjelovanje ključnih dionika (npr. nadležnih tijela)
- predviđena su događanja i konferencije, ali nisu opisani na odgovarajući način, npr. nisu jasno utvrđeni posebni ciljevi niti ciljana publika

4.3. Kriterij za ocjenjivanje: KVALITETA (0-20)

4.3.a) Jasnoća, relevantnost i izvedivost projektnog plana rada

- logično strukturirati i razraditi projektni plan rada, aktivnosti, očekivane rezultate, vremenski raspored, ključne etape, isporučevine i rezultate
- dobro opisati fazu pripreme (*preparatory activities*), provedbe i praćenja projekta. Ključno je opisati proračun i rizike za svaku aktivnost
- jasno opisati konkretnе intervencije i metode. Sve predložene aktivnosti trebaju jasno doprinositi ciljevima projekta te imati kvantificirane rezultate
- razraditi opis aktivnosti; jasno opisati gdje, kako i tko će provoditi glavne aktivnosti
- definirati rezultate i ključne etape (sveobuhvatno i realno)
- realistično planirati vremenski period provedbe, s odgovarajućim **dodatnim vremenskim periodom provedbe** pojedinih aktivnosti
- primjereno opisati **sve rizike provedbe**, npr. kašnjenja u dobivanju dozvola, nedostatak interesa dionika itd. te **sve mjere prevladavanja rizika provedbe** → istaknuti rizici i načini prevladavanja rizika su osnove za eventualne buduće izmjene ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava te eventualnom produženju ugovora.

- razmotriti i opisati trajanje pripremnih aktivnosti i postupke izdavanja dozvola (dobar primjer: unaprijed su pribavljene potrebne dozvole ili su razmotreni postupci izdavanja dozvola/dopuštenja; kontaktirano je nadležno tijelo koje podupire projekt)
- pružiti dovoljno informacija o načinu praćenja napretka projekta
- jasno opisati popise isporučevina i ključnih etapa projekta na temelju kojih se može pratiti napredak projekta bilo za interne potrebe projekta ili za eksterno praćenje projekta

4.3.b) Identifikacija i mobilizacija relevantnih dionika

- identificirati ključne aktere i navesti konkretnе aktivnosti u koje biste ih aktivno uključili
→ neke ćete uključiti u projektni konzorcij, bilo kao partnere korisnike, povezane subjekte i/ili pridružene partnere, dok će vam drugi biti dionici u projektu
- važno je za provedbu projekta da, uz koordinatora projekta i sve druge subjekte projektnog konzorcija, budu uključene i sve relevantne interesne skupine i dionici izvan projektnog konzorcija koji su bitni za uspješnu provedbu projekta
- potrebno je **prije podnošenja projektne prijave** kontaktirati nadležne institucije i relevantne dionike (izvan projektnog konzorcija) kako bi dali podršku projektu konkretnim opisom svog sudjelovanja u projektnim aktivnostima kao dionici projekta **putem pisma potpore** ili putem pisma preuzimanja obveze ili iskazivanjem interesa za replikaciju projektnih aktivnosti

Primjeri – uključivanje dionika

- nadležno ministarstvo odgovorno za određivanje područja očuvanja značajnih za ptice (POP) i nadgledanje rada javnih institucija za upravljanje Natura 2000 mrežom pismom se obvezalo na određivanje međunarodno značajnih područja za ptice (IBA područja) te će ih uzeti u obzir prilikom određivanja morskih POP-ova
- projekt uključuje lokalne ribare, koji su se obvezali pismima potpore da će sudjelovati na projektu kao dionici te će provoditi najbolje ribolovne prakse za smanjenje usputnog ulova zaštićenih vrsta.
- nadležna tijela pružila su podršku projektu i obećala podršku u ishodjenju relevantnih dozvola

4.3.c) Odgovarajuća geografska usmjerenost aktivnosti

- odabrati lokaciju planiranih aktivnosti koja je relevantna za rješavanje istaknutih problema/prijetnji
- jasno prikazati područje projekta i sva predviđena interventna mjesta na priloženim kartama
- dovoljno ambiciozno odabrati geografsko područje primjene kako bi se osiguralo da se problem riješi u odgovarajućoj mjeri

4.3.d) Kvaliteta plana za praćenje učinaka projekta i izvješćivanje o njima

- pratiti učinak projekta pomoću definiranih metodologija praćenja i pokazatelja uspješnosti rezultata (KPI)
- radni paket za praćenje i izvješćivanje o rezultatima projekata je obavezan

4.3.e) Primjerenoš i kvaliteta mjera za komunikaciju, širenje rezultata i vidljivost projekta prema različitim ciljanim skupinama

- odrediti komunikacijske aktivnosti i aktivnosti diseminacije radi promicanja projektnih aktivnosti i rezultata te maksimalnog povećanja učinka
- uključiti opsežnu komunikacijsku strategiju koja se odnosi na sve relevantne dionike, a komunikacijski plan prilagoditi percepcijama i stajalištima dionika
- opisati (kvantitativno i kvalitativno) metode i pokazatelje za praćenje i evaluaciju dosega i pokrivenosti projektnih aktivnosti
- opisati aktivnosti umrežavanja s drugim sličnim projektima i inicijativama te utvrditi relevantne projekte u okviru Programa LIFE
- **povezati se s drugim EU i LIFE projektima iz projektnog područja (networking)**
 - projekti su obvezni umrežiti se s drugim LIFE i/ili EU projektima.
 - aktivnosti umrežavanja mogu uključivati posjete, sastanke, razmjenu informacija i/ili druge takve aktivnosti s odgovarajućim brojem drugih relevantnih LIFE projekata (u tijeku ili završenih)
 - također može uključivati sličnu razmjenu s drugim projektima izvan LIFE-a i/ili sudjelovanje u informacijskim platformama povezanim s ciljevima projekta

- opisati širok skup aktivnosti komunikacije, umrežavanja, aktivnosti za podizanje svijesti koje uključuju korištenje društvenih medija, organiziranje konferencija za tisk, izdavanje priopćenja za javnost, projektnih radionica, konferencija i informativnih sastanaka itd.

Savjeti za osmišljavanje komunikacijske strategije:

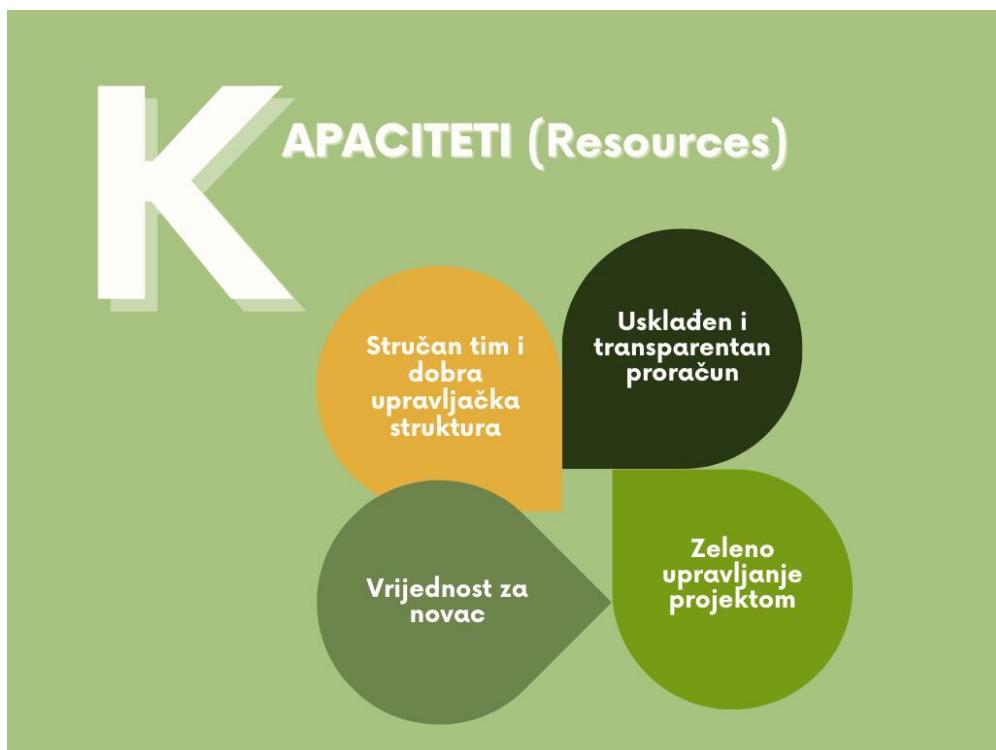
- definirati ciljanu publiku, format objave, broj primjeraka itd.
- prilagoditi svoju poruku i jezik ciljanoj publici i ciljevima
- odabrati adekvatne komunikacijske alate i kanale (npr. internetski alati – web stranice, društveni mediji, bilteni ili smjernice, protokoli, znanstveni radovi i prezentacije itd.)
- definirati (SMART) komunikacijske ciljeve
- procijeniti utjecaj svoje strategije putem statistike, anketa, povratnih informacija, upitnika itd.

NAJČEŠĆE POGREŠKE

- ne pružaju se ključne informacije i jasni opisi provedbe glavnih aktivnosti (npr. nije opisan monitoring projektnih aktivnosti), niti opisi rezultata aktivnosti
- pripremne aktivnosti obuhvaćaju isto razdoblje kao i konkretne provedbene aktivnosti
- pretjerana je količina pripremnih istraživanja, a istraživanja također nisu jasno povezana s konkretnim mjerama očuvanja vrsta
- rezultati nisu kvantificirani niti dovoljno opisani (npr. površina močvara koje će se revitalizirati, broj kućica za ptice koje će se postaviti itd.)
- nisu u potpunosti riješeni rizici provedbe, npr. planiraju se provedbe aktivnosti do kraja trajanja projekta, a nije jasno je li osigurano dostatno vrijeme u slučaju kašnjenja projektnih aktivnosti; strategija za rješavanje mogućih kašnjenja nije pouzdana; ne postoji konkretna strategija ublažavanja projektnih rizika osim oslanjanja na iskustvo podnositelja zahtjeva u planiranju projekata; potencijalna neučinkovitost demonstracijskih metoda nije uzeta u obzir
- slabo su opisani tehnički aspekti te nisu uvjerljivo planirani
- ključne etape nisu primjerene za praćenje napretka projekta
- intervencije su izvan mreže Natura 2000 i ne postoji jasan opis njihovih učinaka na zaštićena područja mreže Natura 2000

- nejasno je jesu li ciljna područja za poboljšanje staništa unutar SCI-ova ili imaju drugu relevantnu pravnu zaštitu
- geografsko područje primjene projekta nije dovoljno ambiciozno
- lokacija aktivnosti je nedovoljno opisana (npr. priložene karte ne prikazuju na odgovarajući način područje projekta i ne prikazuju jasno sve planirane intervencije)
- plan za praćenje i izvješćivanje o učincima nije jasno opisan i njime se uglavnom prati provedba projekta, ali posebne metode za praćenje konkretnih učinaka projekta nisu dovoljno razrađene
- učestalost izvješćivanja o praćenju nije dovoljna za osiguravanje pravovremene reakcije
- nisu navedeni obvezni komunikacijski rezultati
- projekt se ne bavi uvjerljivo promjenom ponašanja ciljane publike (javni dionici, kreatori politika kao i drugi sektorski dionici)
- aktivnosti komunikacije i diseminacije su općenito opisane, bez navođenja konkretnih rezultata (npr. studijskih posjeta i konferencija)
- nisu navedeni dionici/ciljane skupine na koje se odnosi komunikacijska strategija
- aktivnosti komunikacije i diseminacije usmjerenе su na dionike/ciljane skupine koje nisu izravno relevantne za ciljeve projekta ili su previše usmjerene na šиру javnost
- ciljane skupine su samo općenito opisane te nisu vidljive posebne komunikacijske aktivnosti s ključnim dionicima (npr. sektorskim dionicima)
- nije dovoljno opisano kako će se provoditi umrežavanje, niti su utvrđeni subjekti i projekti koji bi bili uključeni
- u slučaju komunikacijskih aktivnosti, odabrani pokazatelji uspješnosti uglavnom predstavljaju ponavljanje rezultata diseminacije, a ne stvarne učinke na ciljane skupine
- nedostaje aktivnost umrežavanja s drugim LIFE projektima
- komunikacijski plan nije usklađen s potrebama ciljane publike
- prijedlog zanemaruje opis dalnjih privatnih, javnih, nevladinih dionika, predstavnika industrije i sektora, koji bi mogli imati najviše koristi od provedbe predloženih mjera

4.4. Kriterij za ocjenjivanje: KAPACITET (0-20)

4.4.a) Sastav projektnog tima – u smislu stručnosti, vještina i odgovornosti te primjerenoosti upravljačke strukture

- opisati projektno partnerstvo i uključiti partnere/korisnike sa stručnim znanjem i iskustvom u provedbi projektnih aktivnosti
- isplanirati operativnu i upravljačku strukturu projekta i u potpunosti je staviti pod kontrolu korisnika koordinatora ➔ dobra je praksa da je voditelj projekta zaposlen na puno radno vrijeme, da provedbu projekta podupire primjerice tim za upravljanje projektima, tehničko tajništvo, odbor za upravljanje projektima, savjetodavni znanstveni odbor ili radna skupina za komunikaciju itd.
- projekt podupiru identificirani (nadležni) dionici s dovoljno kapaciteta.
- priložiti organizacijsku shemu (organigram) projektnog tima i partnerskog konzorcija (ukoliko postoji) te su navedene pojedinosti o zapovjednom lancu i odgovornostima unutar projekta
- jasno naznačiti da vaš projektni tim kao cjelina (osoblje i/ili projektni konzorcij) može profesionalno provesti projekt. To uključuje potrebne administrativne, finansijske i

organizacijske resurse kao i odgovarajuće, dobro promišljeno i iskusno projektno i finansijsko upravljanje

Vrste sudionika u LIFE projektima:

Uloge u LIFE projektu:

Korisnik koordinator (*Coordinator*)

predstavnik projektnog konzorcija, odgovoran za uspješnu provedbu projekta, kontakt subjekt prema CINEA-i koji potpisuje Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava (*Grant Agreement (GA)*)

Korisnik (*Beneficiary*)

partneri na projektu koji potpisuju GA, sudjeluju kao korisnici, odgovorni za provedbu svojih projektnih aktivnosti

Povezani subjekt (*Affiliated entity*)

subjekti s pravnom ili kapitalnom vezom s korisnikom npr. tvrtka kćer, provode projektne aktivnosti i mogu prijaviti projektni trošak, ne potpisuju GA

Pridruženi partner (*Associated partner*)

provode određene zadatke i aktivnosti, ali nemaju pravo naplatiti troškove niti dobiti sufinanciranje, ne potpisuju GA

Ostali subjekti povezani s LIFE projektima:

Podizvođač (*Subcontractor*)

podugovara ih se za provođenje konkretnih projektnih aktivnosti (npr. cijelokupna organizacija projektne konferencije)

Treća strana koja prima bespovratna sredstva (*Recipient of financial support to third parties*)

primaju finansijsku pomoć od korisnika

Doprinositelj u naravi (*In-kind contributor*)

besplatno pružaju usluge projektu; njihovi troškovi/prihodi nisu prihvatljivi – ne računaju se u smislu proračuna

Sufinancijer

sudjeluje u sufinciriranju preostalog učešća korisnika u proračunu projekta

4.4.b) Primjerenost proračuna i resursa te njihova usklađenost s projektnim planom rada

- zatražiti primjerenu stopu sufinanciranja
- osigurati da tehnički opis projekta odgovara proračunu projekta; uravnoteženo raspodijeliti proračun među partnerima; uskladiti troškove osoblja s obzirom na veličinu projekta
- primjerno odrediti troškove upravljanja s obzirom na složenost i opseg projekta
- prilikom procjene troškova osoblja jasno odrediti tko će obavljati koju aktivnost i koje vrijeme je potrebno za provedbu te na temelju stvarnih troškova osoblja na godišnjoj osnovi (bruto zarada) izračunati očekivani trošak za svakog sudionika u projektu
- procijeniti troškove opreme, infrastrukture, kupnje zemljišta, potrošnog materijala i drugih troškova na temelju stvarnih tržišnih cijena → potrebno je ispitati tržiste – ugovaratelje, dobavljače – za dobivanje konkretnih ponuda
- kod putnih troškova jasno odrediti tko će, gdje i koliko dugo putovati (imati na umu prihvatljive iznose za kilometražu i dnevnice u skladu s nacionalnim pravilima)
- uključiti informacije o količini, jediničnim cijenama i radnom paketu za glavne troškovne stavke ključne za postizanje ciljeva projekta (npr. opreme koja se planira kupiti)

VAŽNO:

- moguće je prijaviti trošak volontera (volonteri ne primaju plaću pa u računovodstvenom sustavu ne bi trebali postojati troškovi plaća volontera) i to u obliku jediničnih cijena, a navedeni iznos uzima se u obzir pri utvrđivanju doprinosa EU-a (koji se na ovaj način umjetno poveća)
- moguće je koristiti doprinose u naravi za provedbu projekta, no oni se ne prijavljuju kao trošak
- nije dopušteno izdavanje računa među korisnicima projekta ili povezanim društvima
- troškovi režija pokriveni su fiksnom stopom neizravnih troškova od 7% te su dio prihvatljivih troškova
- troškovi podugovaranja ne bi smjeli trebali prelaziti 30% ukupnih troškova⁷

⁷Ako iznos podugovaranja prelazi 30% to treba obrazložiti i dobiti dopuštenje CINEA-e.

- financijska potpora trećim stranama prihvata se u projektima čiji je cilj pomoći subjektima izvan projektnog partnerstva (npr. neprofitne organizacije, lokalna tijela, skupine građana, pojedinačni poljoprivrednici itd.) u provedbi ili razvoju lokalnih inicijativa koje će doprinijeti ciljevima projekta, pri čemu se u zahtjevu mora jasno navesti zašto je potrebna financijska potpora trećim stranama, kriteriji i postupci za pružanje financijske potpore te navesti popis različitih vrsta aktivnosti za koje treća strana može primiti financijsku potporu, moraju se jasno opisati i rezultati koji će se time postići.

- detaljnu financijsku tablicu, koja je obvezni prilog obrascu za prijavu, možete pronaći [ovdje](#)
- potrebno je na vrijeme utvrditi hoćete li sami moći osigurati udio sredstava koji nedostaje za provedbu projekta ili će vam trebati **dodatni vanjski izvor sredstava** (sufinanciranje)
 - postoji mogućnost prijave na [HR nacionalno sufinanciranje](#) kojim se može osigurati do 50% sredstava vašeg učešća u LIFE projektu
 - udruge mogu ostvariti i sufinanciranje vlastitog udjela od strane [Ureda za udruge Vlade RH](#)

4.4.c) Mjera u kojoj se razmatra i ublažava utjecaj projekta na okoliš, među ostalim upotrebom zelene nabave. Upotreba priznatih metoda za izračun ekološkog otiska projekta bila bi prednost (npr. metode PEF ili OEF ili slične metode kao što su PEFCR-ovi/OEFSR-i) ili sustavi upravljanja okolišem (npr. EMAS).

- opisati „zeleno“ upravljanje projektom s jasnim mehanizmom provedbe i rezultatima
- predvidjeti izvješćivanje o zelenoj nabavi, ekološkoj učinkovitosti i okolišnom otisku itd.

- obvezati konzorcij na odgovarajuću primjenu „zelenog“ upravljanja projektom (npr. dokumentom o zelenoj nabavi koji se uključuje u sporazum o partnerstvu itd.)

Primjeri ublažavanja utjecaja projekta na okoliš:

- odabrati opremu temeljenu na eko dizajnu
- upotrebljavati energiju iz obnovljivih izvora energije
- provoditi zelenu nabavu, upotrebljavati EMAS ili PEF/OEF metode, itd.
- upotrebljavati službeno priznate programe za eko-označavanje (npr. EU Ecolabel)
- pratiti ugljični otisak projekta itd.

4.4.d) Vrijednost za novac

- proračun projekta treba biti troškovno učinkovit, pružati vrijednost za uloženi novac u vidu opsega i dimenzija očekivanih rezultata te koristi za okoliš koje će ostvariti
- projekt treba biti ambiciozan u rješavanju važnih prijetnji i predstaviti uvjerljivu strategiju za replikaciju te multipliciranje učinka projekta

NAJČEŠĆE POGREŠKE

- projektni konzorcij ne uključuje nadležna tijela na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini čije je sudjelovanje potrebno za provedbu projekta,
- nisu uključeni dionici izvan projektnog konzorcija koji su nužni za provedbu projekta
- nije određeno dovoljno vremena za provedbu projekta, kako bi provedba bila učinkovita
- pridruženi partner (*associated partner*) nije uključen ni u jednu aktivnost
- nije dovoljno opisana operativna i upravljačka struktura projekta (npr. nedostaje opis učestalosti sastanaka)
- obvezni prilog „**Informacije o sudionicima**“ (*participant information*) ne sadržava informacije o svim partnerima
- troškovi iz detaljne proračunske tablice nisu u skladu s opisom projekta te nisu potkrijepljeni jasnim opisom
- troškovi su precijenjeni

- navedeni su troškovi obveznih/redovnih aktivnosti nadležnih tijela, što nisu prihvatljivi troškovi (npr. troškovi tekućih ponavljajućih radova održavanja ili rutinskih operacija gospodarenja šumama itd.)
- nisu prihvatljivi troškovi projektnih aktivnosti prije ili poslije trajanja projekta
- troškovi podugovaranja nisu opravdani jer bi projektni partneri potencijalno mogli provesti navedene aktivnosti
- u prijedlogu se generički upućuje na provedbu mjera zelenog vođenja projekta, ali se ne objašnjava niti pruža dovoljno dokaza o jasnom mehanizmu provedbe, potrebna je konkretizacija, provedba i praćenje rezultata.
- u prijedlogu se dovoljno ne raspravlja o korištenju zelene nabave, niti o davanju prednosti proizvodima i uslugama sa službeno priznatim sustavima ekološkog označavanja

5. Bonus bodovi prilikom ocjenjivanja

Bonus 1: Prijedlogom se nude **iznimne** sinergije i promiče znatna suradnja i koristi među LIFE potprogramima (2 boda)

- jasno opisati na koji način projekt donosi znatne konkretne koristi za druga LIFE područja (doprinos prioritetima/ciljevima drugih LIFE potprograma)
- sinergije moraju biti dobro razvijene, opravdane u prijedlogu, kao i uključene u aktivnosti projekta
- navedene koristi treba kvantificirati (KPI indikatorima) i predvidjeti njihovo praćenje

Bonus 2: Projekt se prvenstveno provodi u najudaljenijim EU regijama (npr. Azorski otoci, Kanarski otoci, Francuska Gvajana i dr.) (2 boda)

Ovo bonus bodovanje moglo bi se primijeniti i na druga specifična zemljopisna područja u slučajevima gdje su **specifične** regionalne značajke i/ili **ranjivosti relevantne za rješavanje pitanja iz pojedinog poziva** (npr. otoci u vezi teme otpada, regije s visokim udjelom ugljena u vezi teme čiste energije itd.)

Bonus 3: Prijedlog se uvelike temelji na rezultatima drugih EU projekata ili proširuje njihovu primjenu (*up-scaled*), a ti će rezultati pružiti znatnu dodanu vrijednost i bitni su za postizanje cilja projekta (2 boda)

- korištenje konkretnih rezultata drugih projekata mora biti jasno vidljivo u projektnoj intervencijskoj logici/projektnim aktivnostima i nužno je za postizanje ciljeva projekta
- projektni prijedlog mora biti jasan u pogledu načina na koji će se upotrebljavati rezultati drugih projekata EU-a. Puki prijenos najboljih praksi i iskustava, iako je dobrodošao i ohrabren u projektima u okviru Programa LIFE, nije dovoljan za dobivanje bonus bodova

Bonus 4: Prijedlog nudi izniman katalitički potencijal (2 boda)

- prijedlog nudi izniman katalitički potencijal za replikaciju ili povećanje rezultata projekta u istom ili drugom sektor/području, s tim da su navedene aktivnosti šire od strategije i aktivnosti koje se već ocjenjuju u okviru kriterija "Učinak" te su šire i od aktivnosti opisanih u replikaciji
- projekt dovodi do značajnog umnožavanja učinka samog projekta

- o opseg replikacije takav je da aktivira učinak koji povećava ishod projekta u mnogo širem opsegu, npr. u drugim sektorima ili gradovima, na regionalnoj ili državnoj razini, u drugim zemljama itd.
- o npr. projekt bi trebao uključivati, koordinaciju i suradnju sa znatnim brojem relevantnih aktera na razini EU-a, nacionalnoj, regionalnoj i/ili lokalnoj razini, razvoj poslovnog modela koji otvara mogućnosti za daljnje financiranje itd.

Bonus 5: Prijedlogom se predviđa transnacionalna suradnja među državama članicama koja je ključna za ostvarenja ciljeva projekta (2 boda)

- o transnacionalna suradnja mora biti ključna za postizanje projektnih ciljeva
- o u prijedlogu je potrebno uvjerljivo opisati ekološke/klimatske koristi transnacionalnih aktivnosti koje se provode u svakoj od zemalja

Tablica bodovanja LIFE SAP projektnih prijedloga

Kriteriji za ocjenjivanje	Minimalna prolazna ocjena	Maksimalni broj bodova	Koeficijent
Relevantnost (<i>Relevance</i>)	10	20	1
Učinak (<i>Impact</i>)	10	20	1.5
Kvaliteta (<i>Quality</i>)	10	20	1
Kapaciteti (<i>Resources</i>)	10	20	1
Ukupni prolazni rezultat (bez bonus bodova)	55	90	N/A
Bonus 1	N/A	2	1
Bonus 2	N/A	2	1
Bonus 3	N/A	2	1
Bonus 4	N/A	2	1
Bonus 5	N/A	2	1
Ukupni prolazni rezultat (s bonus bodovima)	55	100	N/A

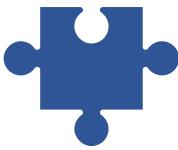
6. Završne ključne poruke

1. Za prijavu LIFE projekta potrebno je izvjesno vrijeme te nije moguće pripremiti uspješnu LIFE projektnu prijavu u nekoliko tjedana. Ima smisla razraditi projektnu ideju što je moguće konkretnije prije objave natječaja i uskladiti je s mogućim sudionicima projekta i onima na koje će projekt utjecati jer je razdoblje između objave natječaja i datuma zatvaranja natječaja ograničeno. Od objave natječaja do početka projekta obično prođe godina do godina i pol.

2. Za razvoj projektne ideje i identifikaciju potencijalnih partnera pogledajte:

- a) [EU CINEA bazu podataka dosadašnjih LIFE projekata](#)
- b) [Javnu bazu LIFE projekata \(LIFE Project Portfolio\)](#)

3. Od presudne je važnosti uključiti aktivnosti koje osiguravaju održivost rezultata projekta.

4. Aktivnosti prijenosa rezultata (*uptake*) i replikacije različite su od umrežavanja i diseminacije projektnih rezultata!

5. **Trajanje projekta** mora odgovarati vremenu koje je potrebno za dovršetak

svih aktivnosti projekta i postizanje svih njegovih ciljeva:

- a. projekti standardnih djelovanja traju u prosjeku 3 – 5 godina, maksimalno do 10 godina;
- b. u predviđeno trajanje projekta potrebno je unijeti određeni dodatni vremenski period za slučaj rizika u provedbi (npr. 6 mjeseci);
- c. potrebno je uključiti dovoljno vremena za prikupljanje informacija o učinku projektnih aktivnosti kao i za moguća kašnjenja u dobivanju dozvola i ovlaštenja.

6. Projektni prijedlog trebao bi biti što sažetiji i jasniji, treba izbjegavati opsežne prijedloge i pretjerano detaljne opise područja, ekoloških tehnologija, popisa vrsta itd., no treba jasno i detaljno opisati projektne aktivnosti.

7. Projektni prijedlog trebao bi biti jasan i čitak evaluatorima. Projektna prijava trebala bi biti jasno strukturirana i sadržavati jasne reference, usredotočiti se na bitne informacije i biti lako razumljiva osobama koje nisu upućene u vaš projekt.

8. Pri pisanju budite precizni i određeni: nemojte samo napisati: "umrežit ćemo se s drugim LIFE projektima" potrebno je specificirati s kojim projektima i na koji način ćete se umrežiti i odrediti troškove za tu aktivnost.

9. Potrebno je kontaktirati nadležna tijela te dionike tijekom pripreme projekta. Potpora i podrška projektu (npr. *letter of support*) od strane nadležnih ili drugih tijela, te dionika potrebno je pribaviti **prije** podnošenja projektne prijave.

10. Upute za prijavu unutar obrasca za prijavu projektnog prijedloga **ne smiju se brisati!**

11. Izjava o sufinanciranju od trećih strana treba biti priložena prilikom prijave LIFE projekta.

12. Program LIFE je snažno povezan s **EU Zelenim planom** te je važno povezati projekt s

⁸Moguća su istraživanja čiji je cilj prikupljanje podataka na kojima se temelji projekt. Istraživanja moraju biti strogo ograničena i neodvojivo povezana s ciljevima projekta te podnositelj zahtjeva mora detaljno objasniti kako se pravilna provedba projekta oslanja na istraživačke aktivnosti, pritom pokazujući da je postojeća znanstvena osnova nedostatna te kako će se dodatno znanje koristiti za provedbu projektnih aktivnosti. U tom se slučaju znanstvene publikacije smatraju važnim rezultatima projekta.

relevantnim EU politikama i zakonodavstvom.

13. Program LIFE nije namijenjen za:

- primarno istraživačke projekte⁸, već za testiranje rješenja u praksi (za primarno istraživačke projekte možete se prijaviti na Program Obzor Europa);
- ruralni ili regionalni razvoj (npr. prikladniji su strukturni fondovi u okviru europske kohezijske politike);
- izgradnju velike infrastrukture.⁹

14. Ako je vaš problem ili vrsta projekta prikladnija za neki drugi finansijski mehanizam, trebali biste odabratи njega umjesto Programa LIFE.¹⁰

15. Prije nego započnete s radom na projektnom prijedlogu, dobro je unaprijed se posavjetovati s Nacionalnom kontakt točkom.

Javite nam se na life@mingor.hr.

⁹Program LIFE može financirati komponentu infrastrukture u svrhu razvoja pilot i demonstracijskih projekata kako bi se pokazalo da je neko rješenje učinkovito. Pod određenim uvjetima se može financirati i infrastruktura za zaštitu prirode te posjetiteljska infrastruktura.

¹⁰Upućujemo vas na publikaciju „[Pronađite svoj program financiranja sredstvima EU-a za okoliš](#)“ (Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2023.)

7. Korisni linkovi

- [Web stranica Programa LIFE](#)
- [Funding & Tenders](#) – portal putem kojeg se podnose projektni prijedlozi (samo elektronskim putem)
- [Priručnik s uputama](#) za prijavu LIFE projekata putem „EU Funding & Tenders“ portala
- Popis [prioritetnih tema](#) za LIFE projekte
- [Obrazac za prijavu LIFE projekta](#)
- [LIFE Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava](#) (s komentarom)
- [EU portal](#) i ostale [tražilice](#) za traženje LIFE partnera
- [Ključni pokazatelji uspješnosti projekta](#) (KPI indikatori)
- [Projektna logika u LIFE SAP projektima](#)
- U slučaju nedoumica mogu Vam pomoći **često postavljana pitanja** na web stranicama [CINEA-e](#) i [LIFE Program Hrvatska](#)

- Pratite Nacionalnu kontakt točku na društvenim mrežama

- Prijavite se na naš Newsletter

- Kontaktirajte nas:

Nikolina Petković Gregorić

voditeljica Službe za europske poslove, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
Radnička cesta 80, 10 000 Zagreb

nikolina.petkovicgregoric@mingor.hr

life@mingor.hr

www.lifeprogramhrvatska.hr